

UPPDRAGSBESKRIVNING

AKTIVITET INOM RAMEN AV GEODATARÅDETS HANDLINGSPLAN 2021

Att följa utvecklingen av INSPIRE

I. Bakgrund

Allmänt

Geodatarådet finns och ger råd i frågor som rör Lantmäteriets samordnande roll inom området för geografisk information och fastighetsinformation (geodataområdet). Rådet består av Lantmäteriets generaldirektör, som är ordförande, generaldirektörerna för Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Statistiska centralbyrån, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, Sveriges geologiska undersökning, Sjöfartsverket och Trafikverket, eller den som någon av generaldirektörerna sätter i sitt ställe, och en ledamot som företräder länsstyrelserna och två ledamöter som företräder kommunerna. Boverket är adjungerad till Geodatarådet.

Rådets uppgift

Geodatarådet ska

- Medverka i arbetet med en nationell strategisk plan för den samlade informationsförsörjningen inom geodataområdet
- Behandla frågor av principiellt och gemensamt nationellt intresse inom geodataområdet
- Bidra till utvecklingen av den nationella och internationella infrastrukturen inom geodataområdet genom att exempelvis stödja tillämpningen av standarder
- Medverka till ökad samordning mellan berörda myndigheter i frågor om informationsutveckling och tillhandahållande av information
- Medverka till samordningen av infrastrukturen för tillgång till och utbyte av geografisk miljöinformation. Förordning (2010:1771).

Aktivitet inom ramen av geodatarådets arbete med handlingsplan

För att nå den utveckling som den nationella geodatastrategin för 2021-2025 beskriver så beslutar Geodatarådet om att utföra aktiviteter i en årlig handlingsplan.

Två övergripande målsättningar i geodatastrategin är att geodata skall vara användbara och tillgängliga. Det innebär bl.a. att frågor rörande

standardisering, harmonisering och kombinerbarhet av såväl data som tjänster behöver studeras. De aktiviteter som planeras avser exempelvis utformning av riktlinjer för implementering av nya standarder och processer avseende harmonisering och ökad kombinerbarhet av geodata och tjänster. De riktlinjer som utformas bör baseras på praktiska erfarenheter hos olika organisationer, varför en samordning av pilotprojekt och testverksamhet är nödvändig.

I avsnittet rörande “geodata för ett hållbart samhälle”, anges målet att “det finns tillgång till geodata i efterfrågad utsträckning i hela landet och kända brister har identifierats”. Vidare nämns att “särskilt mindre kommuner och aktörer ska få tillgång till bra dataunderlag”. Om möjligt skall statliga myndigheter tillhandahålla dessa data. Inom EU pågår ett arbete med “*transforming the INSPIRE Directive and its implementation into a digital ecosystem for environment and sustainability that is fully integrated in the Common European Green Deal data space*”. Detta “Green Deal Data Space” kan betraktas som nästa generation av INSPIRE och brukar beskrivas i form av ett digitalt ekosystem. Ett sådant ekosystem omfattar även aktörer utanför den offentliga sektorn, vilket innebär att fler aktörer bör inkluderas på sikt. Det innebär också att frågor rörande data, infrastruktur, analys, tillämpningar etc. bör beaktas i en handlingsplan. För att exempelvis mindre kommuner och aktörer ska få tillgång till bra datamängder, krävs ett brett digitalt ekosystem för miljö och hållbarhet. Aktiviteter som fokuserar på dessa mål innebär bl.a. att Sverige bör delta i det europeiska arbetet med Common European Green Deal Data Space samt att dess resultat förmedlas till svenska intressenter.

En utgångspunkt för denna aktivitetsplan är att INSPIRE fortfarande är en giltig lagstiftning. Efter den 21 oktober 2020 så har INSPIRE-arbetet övergått till en förvaltningsfas.

2. Omfattning av aktiviteten och förväntat resultat/effekt samt hur aktiviteten bidrag till Sveriges genomförande av Agenda 2030 och de svenska miljömålen

Omfattning

Målen för perioden 2021 - 2025 med tillhörande huvudsakliga aktiviteter är följande

- Det första målet är att svenska myndigheter har åtgärdat bristerna i implementeringen av INSPIRE-direktivet.

INSPIRE-direktivet skall vara till fullo implementerat under 2020. Det finns dock en viss risk för att den svenska implementation är ofullständig. Det åligger respektive informationsansvarig myndighet att åtgärda de brister som identifieras. Det bör också påpekas att man nu övergår till ett förvaltningsskede, varför nya frågeställningar och problem uppkommer som behöver lösas. Aktiviteterna inom detta delområde består av att

- a) Kontinuerligt övervaka den svenska implementeringen av INSPIRE och redovisa dess ofullständigheter.
- b) Ge stöd till informationsansvariga myndigheter i frågor som rör implementeringen av INSPIRE i Sverige
- c) Utföra de plikter som är förenade med uppdraget som NCP (national contact point).
- Det andra målet är att svenska myndigheter har implementerat effektiva lösningar som tillgodoser nya framtida krav, exempelvis krav på rapportering av geodata enligt olika europeiska direktiv inom miljöområdet och harmonisering av data med IACS. Detta mål omfattar även eventuella framtida krav som kan komma att utformas inom ramen för INSPIRE-direktivet. Den europeiska datastrategin anger exempelvis att gemensamma lösningar behöver utformas inom många olika sektorer, ej enbart inom miljösektorn och Common European Green Deal Data Space.

En harmonisering av rapporteringskraven enligt olika miljödirektiv innebär också en möjlighet för svenska myndigheter att effektivisera sina arbetsprocesser. Till detta skall läggas att också INSPIRE's genomförandebestämmelser kan bli föremål för förändringar, för att bättre nyttja teknikutvecklingens möjligheter. Exempel på möjliga förändringar är stöd för nya dataformat (geoJSON, GeoPackage, RDF/XML etcetera), nya tjänster (Vector Tiles, OAPIF, IoT etc.) och nya krav på kvalitetssäkring. En tredje komponent att beakta är att INSPIRE nu går in i ett förvaltningsskede, vilket också kan ge utrymme för behov av att effektivisera sina arbetsprocesser.

Aktiviteterna inom detta delområde består av

- a) Medverka i EU's arbete inom ramen för dess Work Program 2020–2024.
- b) Medverka i arbetet med att specificera möjliga förbättringar av gemensamma komponenter i den svenska NSDI:n, som exempelvis metadatakatalog, geodataportal och valideringstjänster. Detta för att säkerställa att föreslagna förbättringar harmonisera med motsvarande EU-gemensamma insatser
- c) Följa arbetet i INSPIRE MIG-T, förmedla information om detta arbete till svenska intressenter i syfte att initiera utvecklingsprojekt och pilotstudier hos svenska myndigheter.
- d) Medverka i pilotprojekt som effektiviserar det svenska INSPIRE-arbetet, under förutsättning att sådan medverkan bedöms vara nödvändig.
- e) Medverka i samordning av arbetet med geografiskt relaterad miljöinformation, inom ramarna för INSPIRE-direktivet och direktivet om allmänhetens tillgång till miljöinformation.

Förväntat resultat/effekt

Målen på medellång sikt (2021 - 2025) har beskrivits i föregående avsnitt. Mer kortsiktiga mål / resultat (för 2021) beskrivs i nästa avsnitt.

Aktiviteter för att nå önskat resultat/effekt

De huvudsakliga aktiviteterna för verksamhetsåret 2021 är följande

A1: Drift och underhåll av INSPIRE arbetsprocesser.

Det långsiktiga målet med dessa aktiviteter är att svenska myndigheter har förbättrat och anpassat implementeringen av den svenska NSDI:n till det framväxande europeiska ekosystemet av data. Det innebär bland annat att man har åtgärdat bristerna i implementeringen av INSPIRE-direktivet. Nuläget för implementeringen övervakas årligen av EU-kommissionen och graden av måluppfyllelse mäts i ett antal indikatorer avseende metadata, datamängder och tjänster. Enligt 2020 års rapportering (avseende verksamhetsåret 2019), så hade exempelvis indikatorerna följande värden: MDi1.1 = 55,2 %, DSi2 = 95,8, % och NSi2.0 = 31,5 %. Målet är att samtliga indikatorer skall ha värdet 100 %.

Action 2.1 i INSPIRE WP 2020 handlar om att specificera "core INSPIRE datasets", dvs de datamängder som medlemsstaterna bör fokusera på i det fortsatta arbetet med INSPIRE. Denna prioritering skall vara färdig i december 2021, varför detta resultat omedelbart bör beaktas i det svenska INSPIRE-arbetet. Det innebär att speciell tonvikt kommer att läggas på dessa datamängder.

A1.1: Kontinuerlig övervakning av den svenska implementeringen av INSPIRE. De indikatorer som ligger till grund för denna bedömning baseras på uppgifter i metadata. Uppgifter om aktuellt värde på INSPIRE-indikatorerna samlas in en gång per månad och problem identifieras och diskuteras med berörda myndigheter. Speciellt fokus skall läggas på de prioriterade datamängderna.

A1.2: Stöd till informationsansvariga myndigheter i frågor som rör implementeringen av INSPIRE i Sverige. Förutom direkta diskussioner rörande specifika problem så omfattar arbetet att underhålla den FAQ som har skapats under 2020, att samarbeta med den help desk som finns uppbyggd kring geodataportalen samt att medverka i diskussioner inom ramen för INSPIRE Tekniskt Forum. Aktiviteterna inom Tekniskt Forum är i sammanhanget mycket uppskattade och de kontakter som skapas mellan myndigheterna har vid ett flertal tillfällen nyttjats till att söka gemensamma lösningar och stora som små problem.

A1.3: Stödja Miljödepartementet i sin roll som formell ansvarig för nationellt genomförande av INSPIRE, till exempel angående lagstiftning och tolkning av krav. Representera Sverige i INSPIRE MIG, den grupp inom EU som jobbar med övergripande frågor, exv. om regelverk och policyfrågor samt förbereda instruktioner till MIG-möten och INSPIRE kommittémöten.

Representera Sverige i INSPIRE MIG-T, den grupp inom EU som jobbar med tekniska frågor. Vid behov sammanställa gemensamma svar från Sverige till EU i frågor om INSPIRE, till exempel svara på remisser från EU kommissionen rörande INSPIRE.

A2: Effektivisering av det svenska INSPIRE-arbetet

Det långsiktiga målet är att svenska myndigheter har implementerat effektiva lösningar som stödjer framtida krav som exempelvis harmoniserad informationshantering enligt olika europeiska direktiv, internationella konventioner och svensk lagstiftning. Inspire planerar att kontinuerligt utveckla och effektivisera sina processer exempelvis när det gäller dataformat, nätverkstjänster och infrastrukturens centrala komponenter. Dessa förändringar bör bevakas och utvärderas för eventuellt införande i den nationella SDI:n.

Det pågår ett arbete inom EU som syftar till att harmonisera rapporteringen enligt olika direktiv och förordningar. En översyn av EEA's Reportnet version 3.0 förväntas bli klar i juli 2021, varefter en testperiod startar. Action 2.2 i INSPIRE WP 2020 syftar till att specificera en implementationsplan, som beaktar krav på prioriterade datamängder enligt kommande Open Data Directive (HVD), förenklingar i implementationer och en tätare koppling till de nationella SDI:erna. Detta arbete beräknas vara klart under Q4 2021, varefter den skall implementeras i medlemsstaterna.

Av intresse är också arbetet i action 2.3 i INSPIRE WP 2020. Här är syftet att exempelvis förenkla reglerna för INSPIRE's implementation, så att bättre stöd från vanliga IT-verktyg kan ges. Även detta arbete beräknas vara färdigt under Q2-2021 och kan vara föremål för svenska aktiviteter under 2021.

Action 2.4 i INSPIRE WP 2020 handlar om de centrala komponenterna i den europeiska SDI:n, som den europeiska geoportalen, valideringstjänsterna, INSPIRE register mm. Detta arbete beräknas vara färdigt först under Q4-2022, men förändringar kommer att ske fortlöpande. Svenska representanter deltar redan idag i detta arbete.

Aktiviteterna inom detta delområde består av

A2.1: Medverka i det europeiska arbetet med INSPIRE WP 2020–2024, i de delar där vi idag har svensk representation.

A2.2: Medverka i analyser och specifikation av förbättringar av centrala resurser i den svenska NSDI:n, som exempelvis den svenska geodataportalen, den integrerade katalogtjänsten och valideringstjänster. Detta innebär att man också måste följa utvecklingen hos motsvarande gemensamma europeiska komponenter och säkerställa att de harmoniserar med de svenska delarna.

A2.3: Bevaka arbete i EU MIG-T och diskutera föreslagna bra procedurer (good practices - GP) och andra relevant resultat med svenska myndigheter. I den mån detta arbete bedöms kunna effektivisera den svenska NSDI:n, bör

pilotprojekt initieras där nyttoeffekter och processer hos svenska aktörer studeras. Bedömning av intresse hos svenska aktörer kan exempelvis göras genom diskussioner inom Tekniskt Forum eller andra kanaler.

För år 2021 är följande frågeställningar möjliga kandidater till fördjupade studier. Av de GP'n som anges nedan är enbart den första en av EU godkänd (endorsed) GP. Övriga är föreslagna (godkända av MIG-T som candidates).

- GeoDCAT-AP är en godkänd (endorsed) GP. En möjlig förbättring är att utöka exporten av metadata till dataportal.se så att den också täcker vad som ingår i GeoDCAT. På så sätt knyts den svenska NSDI:n närmare ihop med aktiviteterna inom e-förvaltningsområdet.
- SDMX for Human Health and Population Distribution. Denna GP är främst inriktad mot statistiska data från SCB. Det är upp till SCB att avgöra om behov av pilotprojekt finns för detta.
- OGC API - Features (OAPIF) är ett förslag till GP som är under utarbetande. Ett slutligt förslag kommer att presenteras av JRC den 6 november 2020, varefter dess potential bör diskuteras bland svenska intressenter. Det kan vara ett alternativ till nedladdningstjänst vid sidan av WFS och Atom feeds.
- Building One Access Point. Detta förslag till GP har tagits fram av Polen och omfattar handledning (på polska). Tanken är att erbjuda en samlad accesspunkt för data som är spridd över flera dataleverantörer, exempelvis flera olika kommuner.
- Downloading via WMS services. Också detta förslag till GP kommer från Polen och tanken här är att använda visningstjänster också för nedladdning av data.
- Implementation of coverage data and services. Detta är en utbyggnad och förtydligande av WCS-tjänster så att de också inkluderar OGC's CIS-standard.
- OGC Sensor Things API är ett förslag från GeoCave i Österrike. Det skulle kunna ersätta OGC's sensor-standarder (SWE - sensor web enablement) och skall enligt uppgift vara mycket lättare att implementera än SWE.
- Distribution av data genom GeoPackage är ett förslag från Danmark. Vissa anvisningar finns utformade, men en del arbete återstår innan den kan läggas fram för godkännande

Dessutom pågår ytterligare ett antal aktiviteter inom ramen för INSPIRE WP 2020–2024. Resultat från dessa aktiviteter bör övervägas att provas inom den svenska NSDI:n

- Action 1.1: Ett digitalt ekosystem för miljö och hållbarhet. Inom denna aktivitet så ska man utforma en ny vision och arkitektur för INSPIRE som en del av Green Deal Data Space (April 2021). Dessutom ämnar man fortlöpande arbeta med nya standarder för tjänster och leveransformat och föreslå dessa som GP.

- Action 2.3: Förenkling av INSPIRE implementering. Man ämnar utforma procedurer för hur man ska uppdatera INSPIRE artefakter, som tekniska handledningar, konceptuella modeller och XML-scheman (Mars 2021). Man ska också specificera hur en förenkling av länkningen mellan data och tjänster skall genomföras och samtidigt uppdatera tillhörande tekniska handledningar (December 2021). Man kommer också fortlöpande arbeta med att förbättra andra delar av riktlinjerna (XML-scheman etc.).
- Action 2.4: Gemensamma komponenter i den europeiska infrastrukturen. Under 2021 kommer man att förenkla hanteringen av många INSPIRE-tjänster (geoportal, register, validator etc.) och övergå till generella ICT-lösningar samt nyttja molntjänster (December 2021)
- Action 3.1: Initiativet Green Data4All. Denna action omfattar bl.a. en utvärdering av INSPIRE-direktivet samt en översyn och eventuella revideringar av INSPIRE-direktivet (2007/2/EG) samt direktivet om allmänhetens tillgång till miljöinformation (2003/4/EG).

Ytterligare aktiviteterna inom delområde A2 består av

A2.4: Medverka i utformningen och genomförande av svenska pilotstudier, exempelvis relaterad till föreslagna Europeiska GP'n eller andra initiativ kopplade till det svenska INSPIRE-arbetet. Tanken är att dessa pilotstudier i första hand skall genomföras av de myndigheter som förväntas omsätta pilotstudiens resultat i operationell verksamhet. Om behov finns för ytterligare stöd, så kan sådant stöd tillhandahållas av Lantmäteriet.

A2.5: Medverka i arbetet med att ytterligare samordna den svenska miljörapporteringen till EU (INSPIRE, Reportnet). På sikt kan andra samordningsinsatser bli aktuella, exempelvis med Smartare Samhällsbyggnad och initiativ från DIGG.

Resultat/effekter/nytta

De aktiviteter som planeras för 2021 förväntas ge följande resultat och nytta

A1.1: Kontinuerlig övervakning av den svenska implementeringen av INSPIRE. Resultaten av denna aktivitet är månatliga lägesrapporter om införandet av INSPIRE i Sverige. Dessa rapporter ligger sedan till grund för beslut om strategiska insatser och eventuella stödåtgärder. Det övergripande målet är att säkerställa en positiv utvärdering vid 2021 års M&R som EU-kommissionen förväntas utföra i december 2021. Speciellt fokus skall läggas på de prioriterade datamängderna.

A1.2: Stöd till informationsansvariga myndigheter i frågor som rör implementeringen av INSPIRE i Sverige. År 2021 är det första året då INSPIRE har övergått från en implementeringsfas till en förvaltningsfas. Det kommer innebära att nya frågeställningar uppkommer som behöver lösas hos de informationsansvariga myndigheterna. Det stöd som planeras baseras på en

fortsättning av befintliga verktyg, som exempelvis en FAQ, en helpdesk och seminarier arrangerade inom tekniskt forum. Den primära nyttan förväntas vara en effektivare förvaltning av den svenska NSDI:n och då speciellt de komponenter som är kopplade till INSPIRE.

A1.3: Utföra de plikter som är förenade med uppdraget som NCP (national contact point). Omfattningen av denna aktivitet definieras av europeisk lagstiftning och är således en förutsättning för att Sverige skall leva upp till sina åtaganden.

A2.1: Medverka i det europeiska arbetet med INSPIRE WP 2020–2024, i de delar där vi idag har svensk representation. Detta arbete är nödvändigt för att bibehålla kontakten med den europeiska utvecklingen, vilket även bidrar till förenklingen av det svenska arbetet. Det är också en kanal för att lansera svenska innovativa initiativ.

A2.2: Medverka till att förbättra gemensamma resurser i den svenska NSDI:n. Resultatet blir förbättrade processer relaterade till de gemensamma svenska och Europeiska SDI resurserna samt även förbättrade processer hos myndigheterna.

A2.3: Bevaka arbete i EU MIG-T och diskutera föreslagna bra procedurer (good practices - GP). Relevanta GP's (såväl godkända som de som är under utarbetande) presenteras för svenska myndigheter och andra intressenter. Resultatet blir en ökad kunskap hos svenska aktörer om nya internationella initiativ och hur de kan användas i den egna verksamheten. När dessa GP's har implementerats, uppstår förhoppningsvis nytta hos myndigheterna.

A2.4: Medverka till att specificera och genomföra svenska pilotstudier relaterat till förvaltning och utveckling av INSPIRE. Pilotstudier behövs för att kontinuerligt utveckla verksamheterna, även i ett förvaltningsskede. Under förutsättning att speciell kompetens efterfrågas, som finns hos Lantmäteriets INSPIRE-grupp, kommer medverkan av sådana personer i pilotprojekten att öka värdet av resultaten och dess användbarhet.

A2.5: Medverka i arbetet med att ytterligare samordna den svenska miljörapporteringen till EU (INSPIRE, Reportnet). Resultatet blir en mer effektiv förvaltning och tillhandahållande av geografiskt relaterad miljöinformation i enlighet med EU's regelverk.

Bidrag till Sveriges genomförande av agenda 2030 och de svenska miljömålen

Målet med de aktiviteter som föreslås i denna aktivitetsplan är att stärka det svenska arbetet med att införa och förvalta INSPIRE-direktivet i Sverige. Det bidrag som då ges till arbetet med agenda 2030 baseras således på hela det bidrag som INSPIRE förväntas ge. Det innebär att aktiviteterna förväntas bidra till att nå

- *Mål 4 (god utbildning för alla) och då särskilt delmål 4.7 (säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling).*
- *Mål 6 (rent vatten och sanitet för alla).*
- *Mål 7 (hållbar energi för alla)*
- *Mål 8 (Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt)*
- *Mål 9 (Hållbar industri, innovationer och infrastruktur)*
- *Mål 11 (Hållbara städer och samhällen)*
- *Mål 12 (Hållbar konsumtion och produktion)*
- *Mål 13 (Bekämpa klimatförändringen)*
- *Mål 14 (Hav och marina resurser)*
- *Mål 15 (Ekosystem och biologisk mångfald)*

3. Idé om budget

Var myndighet står för sina egna personalkostnader. Kontrakterade konsulter bekostas av sammankallande myndighet.

4. Ansvarsfördelning

Beställare: Geodatarådet

Samman kallande:

Lantmäteriet (aktivitetsledare)

Deltagare:

Lantmäteriet (teknisk expert)

Lantmäteriet (aktivitetsansvarig)

Lantmäteriet (utvecklare)

Lantmäteriet (extra utvecklare)

Lantmäteriet (jurist)

Lantmäteriet (kommunikatör)

MetaGIS AB (metadataexpert)

Novogit AB (harmoniseringsexpert)

Aktivt deltagande från andra myndigheter förutsätts (webbinarier, tekniskt forum etc.)

5. Tidsperiod och resursbehov

En detaljerad aktivitetslista sätts upp för att lösa ut de mål och effekter som beskrivs i denna aktivitet.

Tabell T5.1. Uppskattat resursbehov och tidsplan för vå 2021, "Att följa utvecklingen av INSPIRE". Resursbehovet anges för Lantmäterianställda i procent av heltidsanställning. För externa konsulter anges resursbehovet i antal timmar.

	A1	A2	Totalt	
Start	Januari	Januari	Januari	
Slut	December	December	December	
Aktivitetsledare	70 %	20 %	90 %	
Teknisk expert	40 %	40 %	80 %	
Aktivitetsansvarig	10 %	5 %	15 %	
Utvecklare	30 %	30 %	60 %	
Metadataexpert	300 h	200 h	500 h	
Harmoniseringsexpert	200 h	300 h	500 h	
Extra utvecklare	10 %	10 %	20 %	
Jurist	10%	10 %	20 %	
Kommunikatör	5 %	5 %	10 %	

6. Arbetsformer

Sammanställande leder aktiviteten. Sammanställande eller annan utsedd skall rapportera framdriften i aktiviteten inom ramen för geodatarådets handlingsplansarbete varannan månad.

7. Risker

Beskrivning av de största riskerna för att aktiviteten inte går att genomföra.

- R-A1.1: Liten genomföranderisk
- R-A1.2: Liten genomföranderisk
- R-A1.3: Liten genomföranderisk
- R-A2.1: Liten genomföranderisk
- R-A2.2: En risk är att de resurser som allokeras till utveckling och underhåll av de gemensamma komponenterna i den svenska NSDI:n är otillräckliga.
- R-A2.3: En risk är att utvecklingen inom MIG-T blir så pass försenat att svenska intressenter utvecklar helt egna lösningar. En annan risk är att Sverige väljer en väg för grunddatadomänen geodata som inte passar med INSPIRE, medan andra länder väljer att hålla sig till/följa INSPIRE.

- R-A2.4: En risk är att medel eller kompetens för att genomföra nya pilotprojekt saknas.
- R-A2.5: En risk är att de resurser som allokeras till samordningen av geografiskt relaterad miljöinformation är otillräckliga.